

Hazai gazdasági és erdészeti tanintézeteink ügye.

Kivonat az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület f. é. Aprilis 7-én tartott igazg. választmányi ülésének jegyzőkönyvéből.

I. Lónyay Gábor alelnök úr mindenek előtt a nm. m. kir. Helytartó Tanács azon leiratának érdemleges tárgyalására hívta fel az ülés figyelmét, mely a dunántuli és felvidéki gazd. s erdészeti tanintézet állítása ügyében intéztetett ez Egyesülethez, s mely a felvidéki viszonyokról szükséges adatok, és a keszthelyi tanintézet iránt a zulasomogy-megyei gazd. egyesületek részéről megindított értekezletek eredményről kívánatos tájékozás megszerezhetése végett a jelentésre halasztatott.

Felolvastatott ennél fogva a nm. m. kir. Helytartó Tanács f. é. febr. 25-én 9300 sz. a. kelt következő leirata:

„Megelégedéssel s méltánylással fogadta ezen királyi Helytartó Tanács az Egyesület f. é. jan. 28-án kelt jelentésében a gazdasági iskolák rendezésére vonatkozó alapos javaslatát, s midőn ahhoz képest az ország küntönböző gazdasági vidékein — ugyanazok viszonyainak megfelelő öt gazdasági tanodának annak idején leendő felállítását az e téren legfontosabb teendők sorába igtatja — ugy nem késik ez alkalommal megtenni a kellő lépéseket, melyek által a már mostan létre hozható gazdasági tanodák minél előbb megnyitathassanak.

Erre nézve egyik gazdasági és erdészeti tanoda helyül már az e részben a közelebbi időszak alatt is folyt tárgyalások nyomán kitűzött, s mostan az Egyesület által is indokoltan ajánlott Debreczen sz. kir. várost ezen kir. Helytartó Tanács mind helyzeténél, mind egyéb

minden ide rúgó viszonyainál, s e célra tett nemes ajánlatánál fogva legalkalmasabbnak találván, az erre nézve még szükséges előkészületek iránt megfelelőleg intézkedett.

A másik tanoda székhelyül alkalmasnak tetsző Székesfehérvár sz. kir. város, és Keszthely mezőváros mellett az Egyesület által felhozott okokat, ezen országos Főkormányzszék mérlegbe vétvén, s mindazon segéd-eszközökre figyelmeztvén, melyek a mezei gazdaság gyakorlati tanulmányozására mellőzhetlenek, habár Sz. Fehérvár sz. kir. város és kivált vidékének virágzó gazdasági viszonyait, birtokosainak e téren kifejtett buzgalmát, a nemes város hazafiai ajánlatait szívesen méltányolja; de tekintve: hogy a hajdan Keszthelyen virágzott nagyhirű és becsű Georgicon, valamint az ott levő megyeudvar épületei, a nevezetes erdő-fűrészkert, s az uradalom birtokosának hazafias készsége után remélhető terjedtebb gazdasági földtérnek a gyakorlati gazdaság tanulmányozására való használata — oly nyomatékosan szólanak Keszthely mellett; s tekintve, hogy ezen mezőváros a dunántúli vidéknek inkább központján fekszik, — s a határában fekvő erdő az erdészeti tanulmányok előadásán kívül az erdészeti gyakorlatot s kiképzést is lehetővé, — az ottani szőlőművelést pedig a napjainkban annyit ígérő szőlőtermelés és borászat körüli korszerű alapos beavattatást eszközölhetővé teszi; mindezeknél fogva a kir. Helytartó Tanács indítatva érzi magát az Egyesületet bizalomteljesen felhívni, hogy a zalamegyei fiók gazd. egyesülettel való viszonyainál fogva, a szóban forgó gazd. tanodának Keszthelyen leendő felállítására nézve szükséges tárgyalásokat mielőbb megindítván, s az ottani részről e célra teendő ajánlatokat, s átengedendő helyiségeket figyelembe vétvén — mind ezekhez képest ez ügyre vonatkozó jelentését, illetőleg tervezettel s költségvetéssel fölszerelt javaslatát lehető leghamarabb bemutatni szíveskedjék.

Mielőtt azonban ezen gazd. iskola székhelye felett végleges megállapodás jönne létre, nem mellőzheti ezen országos főkormányzszék kiterjeszteni figyelmét a haza azon nagy vidékére, mely úgy a talaj, mint a fekvés, és kivált az égalj mostohább viszonyainál fogva a gazdasági téren is hátrább maradrán, ez okból is az ottani állapotokhoz

képest szükségképen követendő gazdálkodási módot terjesztő gazd. tanodára mindenek felett lenne szüksége. Bizalomteljesen hívja fel ennél fogva ezen királyi Helytartó Tanács az Egyesületet, hogy beható tanácskozás alá revén a most említett fontos körülményt, s kellőleg megbírálván az okokat, melyek egy — a karpátaljai felvidék gazdasági rendszerének okszerű átalakítását oly igen kívánatosná teszik — nyilatkoztassa ki becses véleményét az iránt, hogy az Ő cs. s apost. kir. Felseje által legkegyelmesebben engedélyezett alapösszeg határai között, milyen belterjű gazd. tanoda, s különösen a felföldnek e czélra, melyik alkalmas mezővárosában vagy általában egy oly helyen lenne felállítható, hol különösen a fenyő erdők művelésének gyakorlati tanulmányozására is kellő tér nyílnék, az ottani tanítási rendszer s költségvetés iránti nézeteit is kifejezzen.

A királyi Helytartó Tanács azon reményét fejezi ki, hogy a Keszthelyt felállítható gazd. tanoda iránt az ottvidéki birtokosok közt oly meleg leend az érdekeltség, — oly jelentékeny és szivélyes az áldozat készség, hogy az országos alaphól e czélokra fordítható segélyzési összeg elégséges leend arra miszerint ugyanazon alkalommal egyszersmind a karpátaljai felföld részére — ha netalán kisebb belterjű gazd. tanodának felállítása annál inkább lehetővé válik, minél erősebben meg van ezen királyi Helytartó Tanács győződve a felől, hogy az ezen fontos ügy által oly közelről érdekelt egyházi és világi főbirtokos urak s vagyonosabb községek az Egyesület által ezen szándékok felől miclőbb értesülve s bizalomteljesen felkérve, nem késenedek haszafias ajánlataik által ezen nagy horderejű ohajtásnak sikert eszközteni.

Nagy és surgető szükséguekké vált ügyeknél az idő — jelentékeny tényezőt képez, s e téren megnyerése az időnek, nyeresége az ügynek. E nézet kétségkívül elég indok leend arra, hogy az Egyesület szokott haszafias buzgalomával karoltán fel az ügyet, a reá bizott feladatokban, ha szükséges, az illető vidékekre is kiküldendő ügybuzgó közegei által oly gyorsan sziveskedend eljární, hogy még f. é. aprilis hó végén bemutatthatja eredményteljes jelentését, melynek alapján a továbbí kormányzséki intézkedések azonnali meglétele lehetővé váljék.

E leirattal kapcsolatban felolvastatott Jankovich László a somogy megyei, és Oszterhueber József a zalamegyei gazdasági egyesület elnökeinek aláírásával, a gazdasági tanintézetek ügyében e két egyesület részéről kiküldött bizottmány tanácskozmánya eredményéről, az orsz. Magyar Gazd. Egyesülethez intézett következő értesítés, illetőleg felhívás:

Tekintetes Egyesület! Hazánk mezei gazdaságának minél értelmesebb kezek által leendő kezelése tagadhatlanul biztosítékot nyújt nemzeti közvagyonosodásunk gyarapodására; s az értelmes kezek képezése, valamint a magasb gazdasági értelemnek szélesebb körre való kiterjesztése, bizonyára legbiztosb alapja ama biztosítéknak. Ezen igazságot minden, a mezei gazdasággal úgy, mint a nemzet és államgazdászattal foglalkozó hazánkfiak régen átlátták, és sorárogva várták, azon pillanatot, melyben Magyarország mezei gazdaságának emeléséért országos lépések fognak tétetni.

Mily meglepő és örvendetes volt a hír, mely szerint tudtul adott a legfelsőbb akarat, melynek erejénél fogva gazdaképző intézetek felállítása kegyesen elrendeltetett — azt tolmácsolni felesleg; örvendett ennek minden honpolgári kebel, látván előre egy új aerát mezei gazdaságunk fölött; de mennyivel nagyobb az öröme Zala-és Somogy megyének, midőn később az országos egyesület felterjesztését olvasván, benne Keszthely említettik fel, mint legalkalmasabb pont egyik intézet ide helyezésére.

Nem lesznek idegenek a Tekintetes Egyesület előtt azon lépések, melyek 1861-ik évben már Zala és Somogy gazdasági egyesületei által tétettek, a végre, hogy a régi Georgicon helyén Keszthelyen ismét fellesszessék a gazdasági iskola.

Sok el nem hárítható akadályok függővé tevék e kérdést, s az akkor e végre rendezett bizottmány jobb időkre halasztotta a kivitelt, megeléglvén egy vinczellérképezdének magán erőkon leendő felállítását, mely ma már életnek örvend.

E jobb időket Zala és Somogy gazdasági egyesületei most már megjöttnek reménylik, és siettek igazgató választmányaik kebeléből oly

bizottmányt kinevezni, melynek feladata legyen: minden czélszerű lépéseket s intézkedéseket megtenni, melyeknél fogva Keszthely valóban rövid idő alatt egy gazdasági és földműves iskolának örvendhessen.

Nevezett két gazdasági egyesület ebbeli határozatának kifolyásában ez év martius 4-én tartott tanácskozmányunk, melyben elhatározott, a Tekintetes Egyesülethez, mint országos anya-testülethez hazafui tiszteletteljes kérésünket benyújtani.

Hogy minél előbb eredményhez lehessen jutni, föld és pénz a két fő tényező; és ha a bizottmány erélyes működésében pártolva lesz, remény lehet mindkettőnek kellő mérvben megszerzéséhez.

A Tekintetes Egyesületet is tehát ez érdemben segítségre kérjük fel, meglevén előre is győződve arról, miként a Tekintetes Egyesület, mely Keszthelynek előnyt adni bölcs belátása szerint el nem mulasztotta hazafias kérésünket pártfogásába venni szíves leend.

Keszthelyen azon helyzetben vagyunk, hogy birván minden előnyökkel, melyekkel e hely földrajzi, egészségi és gazdasági tekintetben csak bírhat, egyedül a föld az, melyet — ha a pénzből bármily nagy összeg lenne rendelkezésünkre — nem tudnánk megszerezni; mivel a birtok itt egyedül mgos. gróf Festetics Tasziló uré, ki ilyet el nem ad; nem marad tehát egyéb, mint bérleni, s mivel ezt is csak a mgos gróftól lehet, s mivel a felállítandó intézet most már országos ügy, a bizottmány teljes tisztelettel kéri fel a Tekintetes Egyesületet, lenne szíves a mgos gróf tábornok urat az ország nevében felkérni, hogy nagy kiterjedésű birtokának akár mely majorját engedné át haszonbérbe, minden berendezés nélkül. Ha ő méltóságától a szükséges területet megnyertük, úgy a bizottmány azon reményt képes előre is nyújthatni, mely szerint a bérbirtok évi bére, valamint az épületek helyreállítása a nm. magyar kir. Helytartó Tanács közbenjárulásával, Zala és Somogy megyék által fedezve lesznek, s a Keszthelyen alapítandó dunántuli kerületre szánt intézet alig fogna a tervezett összeg felébe kerülni.

Ezekhez járul még ama kedvező körülmény, mely szerint bizogosan remélni lehet, hogy a vinczellér-képezdét alapító részvény-

társulat, már fennálló intézetét berendezésével együtt átadandja a végre, hogy ez a földműves iskolával egyesíttessék, mi ismét oly előny, mely sehol fel nem található.

A bizottmány tehát imént előadott hazafiúi kéréséhez még azon kérését is csatolja, méltóztassék a Tekintetes országos Egyesületnek a dunántúli kerületre szánt intézet ügyét, egy rövid ideig függőben hagyni, és véglegesen a helyiség iránt nem határozni; a bizottmány rövid időn munkálatát bevégezte, s akkor az érdekelt két egyesület biztos számokra alapított kötelező ajánlatával fog a Tekintetes Egyesület előtt megjelenni.

Mely tiszteletteljes hazafiúi kérésünk után, magunkat s vidékünknek e fontos ügyét, a Tekintetes országos Egyesület kitünő becses figyelmébe és pártfogásába ajánlván, maradtunk hazafiúi öszinte tisztelettel stb. stb.“

Felolvastatott végül Rimaszombat városa képviselőinek az Egyesülethez intézet következő levele:

„Tekintetes Országos Gazdasági Egyesület! Midőn a t. Egyesület azon törekvéséről, hogy a különböző földcgyuletu felső Magyarország számára is állitassék országos gazdasági iskola — értesültünk: örömmel ragadtuk meg ez alkalmat a Tekintetes Egyesület törekvését tehetségünkhez képest hazafiúi készséggel elősegíteni.

Sietünk a Tekintetes Egyesületet a tekintetben hozott határozatunkról értesíteni, egyszersmind a Tekintetes Egyesület e hó 7-ik napján tartandó gyűlésére megbizottunkat s városunk ügyvédét, tek. Dap-sy urat a végből kiküldeni: hogy ő a Tekintetes Egyesületnek a netán szükséglenő bővebb felvilágosításokat azonnal megadhassa.

Városunk elhatározta, hogy kész az építendő gazdasági iskolának illő helyiséget kimutatni, s azt az intézetnek ingyen felajánlani, kész anyagban a maga által égettetni szokott téglá egy részét ingyen adni; kész a mintagazdasághoz szükséges föld és erdőbirtokot jutányos haszonbér mellett az intézetnek örök időkre biztosítani; szóval mind azt, mi tőle telik, az intézet fölsegélésére megajánlani; e mellett a szomszéd birtokosoktól és helységek lakosaitól nyert biztosításul

fogva, reménységét fejezheti ki városunk az iránt, mikép ők az iskola kiépítéséhez részint az anyagok kiállításában, részint az anyagok befűvarozásában teljes készséggel meghozandják azon áldozatot, melyet a haza minden hű polgárától méltán megvár.

Midőn közgyűlésünk e határozatáról a Tekintetes Egyesületet értesíteni sietünk és szerenoséltetünk, meg vagyunk győződve e felől, hogy a felső Magyarország számára oly annyira szükséges országos gazdasági iskola helyéül városunkat fogja a Tekintetes Egyesület kijelölni, mit midőn kérünk, tisztelettel vagyunk az 1863 év aprilis hó első napján tartott közgyűlésünkben a Tekintetes Egyesületnek alázati szolgálói Rimaszombat város képviselői s ezek nevében: id. Ecsegly József polgármester, Ujhelyi jegyző.

Az igazg. választmány a nm. m. kir. Helytartó Tanács leirata tartalmának fonalán:

1) Örömmel vette tudomásul a zala-somogyemegei gazd. egyesületek buzgó érdekeltségét a Keszthelyen állittatni óhajtott gazdasági tanintézet iránt, s az ez ügyben kiküldött bizottmány megkereséséhez képest az országos Gazdasági Egyesület részéről teljes készséggel nyujt a valóítás sikeresítésére segédkezet az által, hogy a tervezett tanintézet gyakorlati gazdaságához szükséges földtér megnyerhetése végett az egyesület nevében felkéri a Keszthelyi uradalom hazafiai érzelmü tulajdonosát, mélt. gróf Festetics Tasziló tábornok urat, ugyszintén köztiszteletben álló testvérét, gróf Festetics György úr ő méltóságát; e megkereső levelek személyes átadásával — az ügy fejlődésének siettetése tekintetéből — az igazg. választmányi tagok közül m. gr. Festetics Ágoston és m. gr. Szapáry Antal urakat bizván meg. — Különben az igazg. választmány értesíteni fogja a zala-somogyemegei gazd. Egyesületeket e lépésről, s jelentést teend egyszersmind a nm. m. kir. Helytartó Tanácshoz is az ügy jelen állásáról, hogy annak tovább fejlesztésére szokott hazafias buzgalma szerint magas közbenjárásával szintén hatni kegyeskedjék.

A mi pedig:

2) a felső magyarországi gazdasági tanintézet helyének kijelölését illeti, az igazg. választmány hálás elismeréssel értesült a nm. m. kir. Helytartó Tanács ez érdembeni gondoskodásáról, mert valóban tekintve a kárpátok hegylánczolatának Mármarostól Pozsonyig való kiterjedését, az igazg. választmány úgy van meggyőződve, hogy hazánk ezen fontos s nagy kiterjedésű részének eltérő helyi viszonyaihoz

képest voltaképen legalább 2—3 gazdasági s erdőszeti tanintézetre volna szüksége, miért is annál jobban megfontolandónak véli, hogy — jelen körülmények szerint csak egy ily tanintézet felállítására lehetvén reménység — ennek helye minél alkalmasabban választassék meg. Épen ez okból örömmel látta az igazg. választmány a felvidéki gazd. tanintézet helye iránt versenyző buzgalmat, midőn e célra egy részről hirlapi felszólalás folytán Sárosmegyében Eperjes városa emeltetik ki, más részről az ülésen jelen voltak közül Lónyay Menyhért ur a Szepességet, Ivánka Imre úr pedig Selmecezt ajánlja az Egyesület figyelmébe. A Szepesség mellett az ottani hazafias érzelmű s egyaránt jeles iparos és földmivelő lakosságra történt hivatkozás; Selmecezt illetőleg ismét, az ottan már fennálló bányász-erdőszeti akadémia s az e város tőszomszédságában fekvő Szentantali majorság előnyössége hozatott fel, melyet birtokosától, herczeg Coburg ő fenségétől talán sikerülhetne az intézet számára megnyerni. Szóba jött Trencsénmegye is, sőt Gömörből, a Kárpát hegylánczatnak mintegy központjából, Rimaszombat városa lelkes képviselői, az Egyesülethez intézet levelükben, s az ülésre személyesen megjelent küldöttjük, t. Dapsy Vilmos úr által szóval is, általában formulázott igen szép ajánlattal nyilatkoztatják ki egy gazdasági és erdőszeti tanintézet állítására hozzájárulásukat.

A hazafiai részvét és érdekeltség ezen nyilvánulásait, mint megannyi örvendetes jelenség gyanánt vette az igazg. választmány a felvidéki gazd. tanintézet mielőbbi életbelépésére; az intézet minél alkalmasabb helyiségének megválaszthatására azonban szabad tért óhajtván hagyni, ez uttal a következőkben állapodott meg;

a) Rimaszombat városa lelkes képviselőinek, valamint az ülés színe előtt küldöttjének, t. Dapsy Vilmos urnak szóval kifejezte, úgy külön levélben is ki fogja fejezni az Egyesület hazafiai meleg köszönetet azon példás áldozatkészségért, melylyel a felvidéki gazdasági oktatásra oly szükséges tanintézet felállítását, önkényl, minden felszólítás nélkül, tisztán a honpolgári kötelesség érzetétől vezéreltetve lehetővé tenni ajánlkoznak. Hogy azonban e hazafiai ajánlkózást az Egyesület, a felvidékre tervezett gazd. tanintézet helyének végleges meghatározásánál teljes érdeme szerint a nm. m. kir. Helytartó Tanács előtt érvényesíthesse, kebeléből és tagjai közül m. gróf Serényi László és t. Peterdy Gábor urakat folkéri és megbizza a végett, hogy a helyszínére menve, s Rimaszombat városa előljárói- és képviselőivel értekezve, kellő figyelemmel a felvidéki gazdaságok kisebb terjedelmére és a fenyves erdőszet ottani fontosságára, kimerítő tudomást, illetőleg

egyezkedési alapokat szerezzenek a tanintézet számára szánt földter minőségéről, s a tett ajánlat részletes fogantatásának tüzetes föltételeiről.

b) Az igazg. választmány az Egyesület részéről lépéseket fog tenni annak megtudása iránt, valjon a Szentantali gazdaságot Selmezt mellett mily föltételek alatt lehetne herczeg Coburg ő fenségétől a szándéklott gazd. tanintézet számára megnyerni? A többi, javaslatba hozott helyekre nézve pedig, miután ezeket illetőleg az Egyesület még most senkivel nem léphet egyenes érintkezésbe, az illetők részéről a netán leendő ajánlatokat bevárja.

c) Mindezekről értesíteni fogja az Egyesület a nm. m. kir. Helytartó Tanácsot azon tiszteletteljes kérelem kijelentése mellett, hogy a megkezdett értekezletek befejezésére aprilis végeig számítani nem lehetvén, méltóztassék a felvidéki tanintézet helyiségének végleges kijelölésére a határidőt meghosszabbítani.

A hazai erdők megóvása tekintetéből kiadott Helytartó Tanácsi rendeletek.

Az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület f. é. april 7-én tartott igaz. választmányi ülésének jegyzőkönyvéből.

X. Felolvastatott a nm. m. kir. Helytartó Tanácsnak, a hazai erdők megóvására kiadott rendeletek kíséretében az Egyesülethez intézet következő leirata:

„Ezen kir. Helytartótanács szükségesnek tartván, hogy a közgazdasági szakot érdeklő országos intézkedéseiről ezen Egyesület mint a hazai gazdasági érdekek központi közlege folyvást kellőleg értesülve s ez által saját körében azoknak társulali téren is leendő sikerésítésére képesítve légyen, valamint eddigelé is az ide vágó intézmények tudomására lőnek juttatva, úgy ez alkalommal is, az erdők épségben tartása és pusztítási merényletek ellenébeni megóvatása végett a törvényhatóságokhoz m. é. 17591. 70658. és f. é. 4743 sz. a. kibocsátott in-